

Handläggare
Elin Månsson
Telefon: 08-50825507
Kajsa Heinberg
Telefon: 08-50825380**Till**
Socialnämnden
2025-08-26

Remiss av En straffreform (SOU 2025:66)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, Dnr KS 2025/868.

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Det svenska påföljdssystemet föreslås genomgå stora förändringar med ökade repressiva åtgärder och straffskärpningar som resultat. Vidare föreslås att nätverksrelaterad kriminalitet ska straffas hårdare än övrig brottslighet. Förvaltningen ser att förslagen i straffreformsutredningen kan komma att leda till kostnadsökningar för socialtjänsten, då fler personer kan komma att vara i behov av socialtjänstens insatser för återintegrering i samhället efter längre anstaltsvistelser. Perspektivförskjutningen kan även leda till att rehabiliterande insatser för lagöverträdare och framförallt de med särskilda sårbarheter äventyras. Förvaltningen ser även att flera av förändringarna kan ge stora konsekvenser för barn och unga, dels som anhöriga till föräldrar dömda till fängelse men också som unga lagöverträdare.

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Bakgrund

Socialnämnden har fått en remiss från Kommunstyrelsen för besvarande av lagförslag i En straffreform (SOU 2025:66)

Regeringen beslutade den 20 juli 2023 att tillsätta en utredning som kom att kallas för straffreformsutredningen och som nu lämnat sitt bestående på remiss.

Utredningens huvuduppdrag var att genomföra en översyn av straffskalor samt föreslå ett reformerat påföljdssystem. Förslagen innebär en omfattande förändring av det svenska straffsystemet med syfte att utforma ett påföljdssystem där straffskalorna återspeglar brottets allvar i högre grad. Reformerna syftar även till att fler

enskilda ska dömas till fängelsestraff och att strafftiderna ska förlängas.

Lagen föreslås träda i kraft 1 januari 2028.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom förvaltningens avdelning för strategi och utveckling. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 20 augusti 2025. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 21 augusti 2025.

Ärendet

Det svenska påföljdssystemet föreslås genomgå stora förändringar i syfte att åstadkomma ett påföljdssystem där brottets allvar återspeglas i utmätningen av straff i högre grad än vad nuvarande lagstiftning anses kunna svara mot. Straffreformerna innebär en skärpning av strafftider, nya regler för utmätning av straff samt ett införande av villkorligt fängelse, varvid villkorlig dom tas bort.

Sammanfattningsvis innebär förslagen följande:

- Villkorligt fängelse införs som system. Det innebär att domstolen dömer till ett faktiskt fängelsestraff men där verkställigheten inte verkställs under en prövotid för att ge bättre förutsättningar för rehabiliterande insatser. Villkorligt fängelse ska som huvudregel förenas med dagsböter, samhällstjänst eller övervakning som tilläggsstraff. Vid misskötsamhet eller återfall i brott ska beslutet kunna återkallas och omvandlas till ovillkorligt fängelse (vilket innebär kriminalvårdsanstalt) eller andra kännbara och tydliga konsekvenser. Samtliga icke frihetsberövade alternativ till fängelse sorteras in under begreppet villkorligt fängelse.
- Påföljden villkorlig dom och skyddstillsyn tas bort.
- Ett 50-tal ändringar av straffskalor i brottsbalken föreslås med syfte att straffskalorna ska motsvara brottets allvar. Straffskärpningarna föreslås gälla inom kategorierna: brott mot liv och hälsa, brott mot frihet och frid, ärekränkingsbrott, sexualbrott, brotten mot familj, förmögenhetsbrott samt vissa andra brott såsom mened och involverande av underåriga i brottslighet.
- De allmänna bestämmelserna om hur straffvärdet ska bedömas kompletteras med en regel som ska syfta till att hela straffskalan används.
- Begreppet brottsoffer introduceras i lagtexten och straffen ska syfta till att bidra till upprättelse för brottsoffer.
- En regel för bedömning av straffvärden vid flerfaldig brottslighet införs som avser leda till ett ökat genomslag för

tillkommande brott. Vilket innebär att de tre allvarligaste brotten ska räknas fullt ut och att det först därefter kan bli aktuellt med en straffreduktion.

- Brott som innefattar angrepp mot någons liv, hälsa eller trygghet ska som utgångspunkt ges fullt genomslag. Vilket även innebär att brott mot person och brott som ger upphov till personskador ska värderas strängare.
- Straffskalan för fängelse på viss tid skärps.
- Införandet av en bestämmelse som i vissa fall gör det möjligt att döma till livstidsstraff, även om fängelse på livstid inte är föreskrivet för brotten. Det innebär att det blir möjligt att döma till livstidsstraff vid upprepade allvarliga vålds- och sexualbrott, om det finns två domar som innebär tolv års maximum straff.
- Brott som har samband med kriminella nätverk, organiserad brottslighet eller skjutningar och sprängningar på allmän plats skärps och det införs en paragraf om förhöjt maximumstraff när den bestämmelsen tillämpas. Brott som har ett samband med kriminella nätverk eller är ett led i organiserad brottslighet ska ses som särskilt allvarligt varvid straffet fördubblas.
- Vissa billighetsskäl tas bort och de kvarvarande samt andra strafflindringsgrunder blir förtydligade. Som exempel ska inte längre hänsyn tas till om det förflutit ovanligt lång tid mellan åtal och brottstillfälle, om brottet inte involverat allvarlig kroppskada samt hänsyn ska inte kunna tas till om den tilltalade kan riskera uppsägning. Vidare ska ej heller hänsyn tas vid utmätning av fängelse huruvida den tilltalade har hög ålder eller bristande hälsa.
- Grov kvinnofridskränkning, grov fridskränkning och hedersförtryck inkluderas vid presumtion för häktning samt presumtion för häktning vid allvarlig brottslighet utvidgas till att även omfatta försök, förberedelse och stämpling till brott för vilka det inte är föreskrivet ett lindrigare straff än fängelse i fyra år. Som exempel kan nämnas att det rör försök till mord, grov våldtäkt och synnerligen grov misshandel.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen vill framhålla att då det pågår flera samtidiga utredningar inom det brottsförebyggande och kriminalpolitiska området, är det svårt att få en överblick av de konsekvenser som dessa simultana förändringar kan medföra. Detta påtalas även i särskilt yttrande i utredningen.¹ Förvaltningen ser här en utmaning

gällande en sammanhållen analys rörande brottsförebyggande åtgärder för att minska brottsbenägna enskildas återfallsrisk i brott.

I utredningens direktiv har fokus varit på att föreslå förändringar till en repressiv hållning varvid föreslagen i sin helhet innebär strängare straff. I utredningen påtalas att det inte finns någon evidens för att strängare straff har en uttalad brottspreventiv funktion för att minska återfallsrisk i brott. Förvaltningen ställer sig av denna anledning frågande till hur utredningens förslag är grundade i forskning och beprövad erfarenhet.²

Förvaltningen ser att den kriminalpolitiska inriktningen kommer leda till att allt fler enskilda döms till längre fängelsestraff och fler kommer troligtvis att vara i behov av insatser från socialtjänsten efter avtjänad dom. Möjligheten till att återanpassas till samhället och att få en självständig försörjning och boende inom den reguljära arbets- och bostadsmarknaden kan komma att kraftigt försvåras efter en längre tid inom kriminalvårdsanstalt. Socialtjänstens insatser kommer troligen att bli mer efterfrågade för att tillförsäkra den enskilde skäliga levnadsförhållanden och undvika nödsituationer för den enskilde. Detta kan generera kostnadsökningar för socialtjänsten.

Vidare ser förvaltningen risker med att allt längre påföljder inom kriminalvårdsanstalt kan leda till att individer som annars inte skulle ha haft en social problematik utvecklar en sådan. Detta kan leda till en ökad efterfrågan på socialtjänstens insatser och åtgärder vid frigivning från anstalt, vilket kan leda till ökade kostnader för socialtjänsten och negativa sociala konsekvenser för den enskilde.

Förvaltningens erfarenhet är att merparten av enskilda som avtjänat långa fängelsestraff är i behov av omfattande stöd för att klara den vardag som finns utanför kriminalvårdsinstitutionen. Om allt fler enskilda döms till längre fängelsestraff, istället för möjligheten till straffpåföljder i öppnare former, ser förvaltningen risker för att mottaglighet och motivation hos enskilda att ta emot behövliga insatser från andra huvudmän försämras. En farhåga är då att rehabiliterande insatser för den enskilde kan utebli, vilket i sig kan öka risk för återfall i brottsligt beteende som kan få negativa konsekvenser för den enskildes välfärd och för tryggheten i samhället i stort.

En annan synpunkt att beakta med förslagen är att sårbara individer kan komma att dömas till långa anstaltsstraff och att deras behov av vård och behandling inte omhändertas fullt ut. Vidare är de

² För vidare läsning se exempelvis: Svenska fängvårdssällskapet, 2025. Tidskrift för kriminalvård. *Tidöavtalet, paradigmskiftet och kriminalpolitiken - Fakta och konsekvenser*. Stockholm: Svenska fängvårdssällskapet. Hämtad från <https://www.tfkriminalvard.org/arkiv/>

strängare straffen inriktade på viss typ av brottslighet som i stora drag kan förknippas med organiserad brottslighet. Förvaltningen ser en farhåga med att personer med skadligt bruk och beroende kommer dömas allt hårdare, och där straffet i sig inte nödvändigtvis är rehabiliterande för den målgruppen. På senare tid har rapporter visat att den organiserade brottsligheten utnyttjar enskilda med bristande social förankring och som ofta har egna svårigheter så som psykiatriska tillstånd eller intellektuella funktionsnedsättningar till att begå brott.³ Dessa personer har inte alltid förutsättningar att bedöma konsekvenserna av sitt handlande, varför förvaltningen ser att straffskärpning som huvudregel inte är att föredra för denna målgrupp, som snarare är i behov av sociala och stödjande insatser.

Förvaltningen ser således att förslagen i straffreformen ställer krav på att Kriminalvården kan tillhandahålla effektiva rehabiliterande insatser under strafftiden med hänsyn till såväl psykiatri- som beroendekompetens, men även ett arbete med färdighetsträning för att ge enskilda ökade förutsättningar att leva ett självständigt liv efter avtjänad dom.

Som konstaterats i ärendet innebär reformerna ett fokusskifte från den tilltalade förövaren till ett ökat fokus på brottsoffrets upprättelse. Förvaltningen ser att det finns goda skäl för att införa presumtion för häktning i fler fall utifrån skyddsbehov för den brottsutsatta, till exempel vid kvinnofridsbrott. Förvaltningen ställer sig dock frågande till att straffskärpningar i huvudsak ska ses som en upprättelse för brottsoffret och vill påtala att brottsoffer förutom skydd är i behov av till exempel stöd i rättsprocesser och i förekommande fall stöd med kris- och behandling samt andra stödjande insatser för att hantera och bearbeta det som de varit utsatta för. Förvaltningen vill poängtera att det är av vikt att socialtjänsten, tillsammans med andra huvudmän så som hälso- och sjukvården, ges förutsättningar att arbeta med stödåtgärder för att stärka brottsoffer. Ett brottsofferperspektiv behöver ha en bredare ansats, än ett ensidigt fokus på att strängare straff skulle ge brottsoffer en direkt upprättelse.

I utredningen konstateras att förslagen kommer påverka barn och unga, både gällande att de i högre utsträckning kommer hållas åtskilda från sina frihetsberövade föräldrar i högre grad men också gällande de fall där barnen själva är lagöverträdare. Förvaltningen saknar konkreta förslag i utredningen på kompensatoriska åtgärder och hänsynstaganden som tillförsäkrar barn det skydd och den omvårdnad som behövs för barns välfärd och utveckling. Det föreslagna påföljdssystemet kommer även leda till att barn och unga

³ Se till exempel: Myndigheten för delaktighet, 2025. *Utanförskap, funktionsnedsättning och normbrytande beteende – En intervjustudie med unga vuxna*. Nr: 2025:8, ISBN: 978-91-989334-5-1.

som döms till ungdomspåföljder kommer att öka i antal och att påföljderna kommer att vara mer ingripande och längre. Vidare kommer sluten ungdomsvård bli mer förekommande då möjligheter att döma ut andra påföljder för ungdomar minskar. Detta kan innebära att unga lagöverträdarens rehabiliterade insatser sker på låsta institutioner i allt högre grad. En vårdform som har visat sig riskera att brottsligt beteende förvärras och förstärks samt där förhållandena i vården i flera fall uppvisar brister.⁴

Om ett av syftena med förändringarna är att få ett differentierat påföljdssystem där hela straffskalan används, ser förvaltningen att det finns behov av vissa strafflindrande hänsynstaganden. Om alltför många billighetsskäl tas bort kommer sådana möjligheter utebli som kan vara av vikt för sårbara individer.

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Veronica Carstorp Wolgast
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilagor

1. Remiss av En straffreform (SOU 2025:66) Vol 1
2. Remiss av En straffreform (SOU 2025:66) Vol 2
3. Remiss av En straffreform (SOU 2025:66) Vol 3
4. Remiss av En straffreform (SOU 2025:66) Vol 4

⁴ Se till exempel:

Inspektionen för vård och omsorg (IVO), 2025. *Tillsyn av SiS 2024 - Brister, åtgärder och systematiskt förbättringsarbete*. Artikelnr. IVO 2025-08, Riksrevisionen, 2024. *SiS särskilda ungdomshem – brister i statens tvångsvård av barn och unga*. RiR 2024:7, ISBN 978-91-7086-685-2 och Vetenskapsrådet, 2024. *Ungdomsbrottslighet - en kunskapsöversikt*. Dnr 3.5-2024-06802, ISBN 978-91-89845-24-4.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Carstorp Wolgast, Socialdirektör	2025-08-14
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2025-08-14